

Slægtsgården

Et bredt felt af tryghed

Hvad betyder vore slægtsgårde i helheden og for den enkelte? – Herom udtaler sig formanden for Dansk Slægtsgaardsforening, gårdejer Chr. R. Christensen og hans familie, Kaaregaard, Nordfyn, før foreningen i næste uge holder årsmøde i Næstved.

Ved Tove Meyer Hægstad

De 100-årige kastanjer foran Kaaregårdens gamle port.

VEJEN tilbage til barndommens land kan være lang at gå. Mange fabler hele livet igennem om at gå den vej. Opleve det hele igen. Haven med duften af liljekonvaller, gården med de toppede brøsten, valnøddetræet og det grønmaledede brønddæksel, hvor man ikke måtte sidde, og som måske netop derfor havde al det forbudtes lokkende charme. Og stuerne med det blide, grønne skær fra vedbenden udenfor, mønstret på tapetet, når aften-solen lyste gennem bladene, og de gamle rundslidte dørgreb, der lå så trygt og godt i hånden...

Man syntes, noget gik af hængerne for én, da man rejste derfra. Fra det sted, hvor man først havde

Tidernes møde: Manden af i dag på fædrenes standkiste, den gamle lysestøber oven på det moderne jalousi-skab.

lært at holde af livets dufte, solflimmer og skyggebilleder. Og da man så åringer efter overvandt ydre og indre forhindringer og opsogte stedet igen, var alt blot så smerteligt forandret, at man følte sig som et instrument uden toner. Så stærkt blev man mindet om alle tings ubestændighed, livets lukkede døre, afsluttede kapitler og iskolde punkummer.

Det er måske lidt af en særhed, når man aldrig kom til at høre til de med det smidige, elastiske sind, for hvem det at holde flyttedag er noget af en svir. Måske hænger det sammen med uroen og splittelsen ved det rodløse, at man finder hvile i kontinuiteten. Sådan som den endnu er at finde ude i det brede, åbne land. I de store linier og i de nære små, som man endnu møder dem i sognets liv. *Endnu!*

Den lange rytme

Dér ligger kirke og kro, præstegård, forsamlingshus og ude midt i sin jord bondegården. Svajende popler flankerer måske aleen dertil, en smuk sten på hjørnet med et klangfuldt navn præsenterer gården. Måske et navn, der bærer langt tilbage, langt bagved de tre generationer, der må til, for at man kan bruge betegnelsen slægtsgård.

Mon ikke det går adskillige sådan

i dag, at det gør godt med faste holdepunkter, lidt solid jordforbindelse. Blot bevidstheden om, at der findes ting, der hviler i en længere rytme end bylivets alt for hastige, korte, virker dulmende.

Mon ikke det også hænder, at man i små øjeblikke kan blive svimmel ved tanken om det lille Danmark hvirvlet ind på den store europæiske skueplads og spørger bekymret, hvordan det dog skal klare sig blandt alle de store, scenevante, der regner i helt andre dimensioner? Det ville være så trist, om tilpasningskravene til de små blev så store, at de små blev borte for sig selv i al den ny fagre storhed.

Da er det, man i et glimt øjner, at selv i en tid, hvor der ikke mere vil være rimelig plads for patriotiske følelsers svulmen, hvad er af en vis tiltalende karskhed, vil vel alligevel endnu hjemstavnen og slægtsgården have kraft som binde-midler. Der hvor en gård er ført støt videre og landbruget forbedret fra generation til generation, der må være slægter med det tømmer i, der kan danne bolværk!

Slægtsgaardsforeningen

Det var, da Holger Danske sidst var vågnet, i alsangens og alangens dage, at der i 1941 var naturlig grobund for stiftelsen af Dansk Slægtsgaardsforening. Et stort forarbejde var gjort i løbet af 1930'ernes nationalt farlige og økonomisk vanskelige år i Sønderjylland. Man kom da til det resultat, at alene i Nordslesvig over 2000 slægter havde ejet deres gårde siden før år 1800. På Als fandtes slægter, der havde drevet samme gård i 200, ja, enkelte over 400 år!

Siden Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgårde er stiftet, er foretaget over 5000 folketællingsundersøgelser inden for landets ca. 15.000 slægtsgårde, og foreningen har i dag medlemstal, der ligger femtedelen nær. Mens de forskellige udtryk, besættelsestiden fandt for en understregning af vore historiske minder og tilknytninger fik et mere eller mindre tidsbestemt forløb, ikke blot overlevede ideen med udforskning af slægters gang på vore gamle danske gårde.

Behovet viste sig at være så stort og så rigtigt, at ideen senere har kunnet leve sit eget liv videre, i dag i takt med dag-aktuelle problemer og stillingtagen for de mange, for hvem ansvaret for slægtsgårdens bevarelse for slægten er noget af en livssag.

Og nu i den kommende uge kalder Dansk Slægtsgaardsforening atter til

møde! Da finder en af de tilbagevendende og mest populære årlige begivenheder sted med årsmødet, som denne gang holdes på Hotel Axelhus i Næstved, efter forudgående hovedbestyrelsesmøde den 30. maj og med besøg Kristi himmelfartsdag på nogle af Sydsjællands dejlige herregårde og godser og afslutning privat — naturligvis i et slægtsgårdshjem!

Mennesker i harmoni

Forinden årsmødet har der været lejlighed til at besøge det fynske smørhul — også et af de steder i vort land, hvor man kan tælle mange velbevarede slægtsgårde. Her — på Nordfyns gode jord — ligger i Badstrup nær Uggerslev på Odense-Bogense linien slægtsgården Kaaregård. Ejeren, som repræsenterer 7. generationen på gården, der kan føres tilbage til 1500-tallet, er den kendte kvægavls-mand, konservativ folketingsmand efter Christmas Møller, medlem af Statens Jordlovsudvalg og Jordfordelingskommissionen, stor ostemand (fmd. for FAOK), og siden 1958 formand for

Dansk Slægtsgaardsforening, Chr. Rasmus Christensen, kendt også for sin levende pen, når han bryder en lanse for det, han tror på, eller når han i causerende form, livligt og morsomt, fortæller derude fra land-bolivet.

Han er selv et af disse mennesker i harmoni, hvorom tryghedens ringe breder sig, han er rodfæstet i livet som de gamle træer i hans have er det i mulden. De konflikter, den rastløshed, som livets overkappede tråde giver, er langt væk, når man ved hans og hans søde, klarhovedede fru Ellens (f. Eske Christensen) side går en rundtur i den hyggelige have til Kåregård, der har sin særlige charme ved tydeligt at være præget af inspirationer fra den gamle bondehave.

Bondehave-idyl

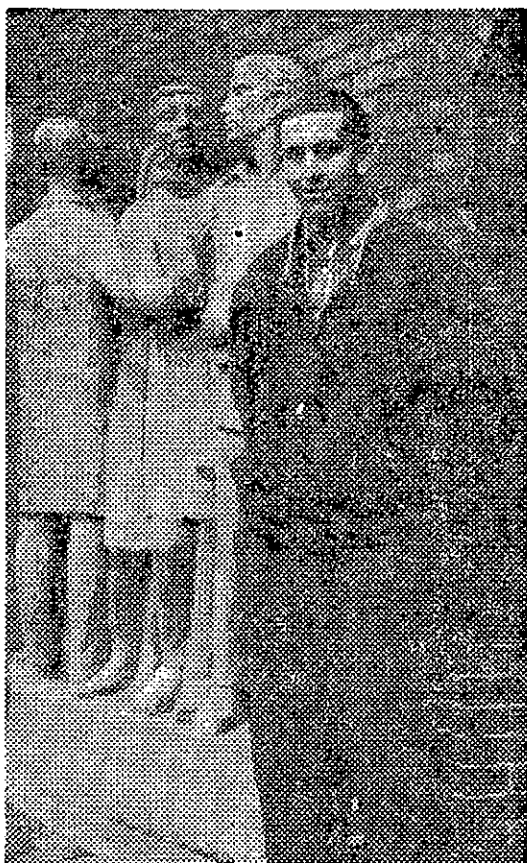
Der er arbejde til andre end plæneklipperen her med mange blomsterbede. En hel allé af kejserkroner er ved at takke af for i år. Endnu lyser deres varme, rødbrune farve mellem havens bladgrønne mellemtoner, og som et særligt raffinement skimter man bag deres ranke stængler en hel garnering op mod navrhækken ud mod sognevejen af himmelblåt — perlehyacinter ligner de disse poesiens små amazoner.

— Blå får, kalder min mand dem, og de er nok havens ældste blomster. De kan nok se, vi holder af løgplanter. Haven her plejer at være et væld af tulipaner, men det kolde forår har holdt dem tilbage. Vi går forbi lange rækker fornummede tulipaner. De står og træder i det, kan ikke komme videre. Det er gået i stå for dem. Sådan bliver man, når man ikke får det solskin hvert levende væsen må have for at kunne folde sig ud! Og så er der den hjerteformede dannebrogsfucsia, national-symbolet engang i gamle varmt, dansksindede hjem i Sønderjylland. Der er også en stenhøj med planter i et væld af lilla, rødlilla og blå nuancer.

— Marken her har været fuld af sten. I frosten har de hævet sig, så man år for år har kunnet rydde dem væk. Nogle er druknet i mer-

gelgrave, andre solgt, og her i stenhøjen har vi så samlet de sten, der var kønnest eller mest interessante, som nu den dér, peger gårdejer Christensen ... den har et helt ansigt, der veksler i udtryk efter lys og skygge. Eller denne, som er en gammel ridesten, som man brugte til at træde op på, før man svang sig i sadlen.

— Hvad betyder det at leve sit liv på en slægtsgård?

Slægtsgårdens arvtager, 21-årige Carl Martin Christensen, foran elevbygningen på Dalum Landbrugsskole.

— Et samlet liv ... men også i høj grad et forpligtende. Og det kan føles så stærkt, at det ikke lader én i ro, sådan som for min mors vedkommende. Min far, Martin Christensen, døde, da jeg, eneste søn, kun var nogle år gammel. Mor var da lige ved at give op, havde faktisk i den første depression solgt gården, men en indre stemme lod hende intet øjeblik i fred. Hun tilbagekøbte gården og tog fat!

Et minde fra mine forældres tid er særligt levende for mig hvert forår og efterår, når det gamle pæretræ i haven ud for bindingsværksfacaden står i blomst eller bærer frugt. Da min far friede til min mor, har han måske villet besværges enhver mulighed for at få en kurv at løbe med. Hvorom alting er, han medbragte nemlig selv en, og den var fyldt med dejlige Amanlispærer fra træet, som i disse dage står i blomst. Og han fik jo det svar, han håbede.

Pæretræet bærer stadig godt. Nu er det sine 100 år. Og de to gamle kastanier foran indkørselsporten, som er pæretræets jævnaldrende, tænder hvert år lys i træet med deres blomster og suser hviskende, afbødende omkring den gamle firlængede gård, hver gang storm og uvejr går hen over dem.

Det dybere perspektiv

— Slægtsgårdsejeren har det vist i reglen sådan, siger gårdejer Christensen videre, at han ikke føler gården som sin egen, personlig ejendom, men som slægtens. At videregive den i endnu bedre stand er hans mål. Nok hæger man om gamle minder, nok kan det røre sindet, når man i mark og lade møder beviser for slægtens omtanke for de næste generationer, men jeg siger altid, at en gård skal ikke være et museum, men en arbejdsplads på højde med tidens krav.

På slægtsgården skal der kunne produceres, investeres og bygges videre til næste generation. Man skal nok frede og bygge om på fortiden, men det gør man bedst ved på dens grundlag at skabe en levende fremtid! Vor opgave i foreningen er at bevare danske slægtsgårde for kommende generationer og bevare landbougdommen ved det danske landbrug.

— Ikke så helt let en opgave netop i den tid, vi er inde i?

— Vi må indstille os på, at vi bliver færre til at dele udbyttet. Men den del må så også til gengæld holde stand. I øjeblikket præsterer landbruget halvdelen af vort lands eksport, foruden at det forsyner hjemmemarkedet med fødevarer uden råvareimport af væsentlig betydning. Denne valuta-indtjening kan landet simpelt hen ikke undvære. Derfor er det også nødt til at give de unge landmænd sådanne vilkår, gennem bedre priser for deres produkter, at de får økonomisk evne og dermed lyst til at vie dansk landbrug deres fremtid.

Sidste test-bastion

Og i en tid, hvor det nationale må træde tilbage for Europa-tanken, hvor de gamle landkommuner søges erstattet med større kommunale enheder under købstadlignende administration, da er det af værdi, at der tilbage er noget bestandigt, noget blivende i landbosamfundet, vore slægtsgårde og de mennesker, der føler trang til at slutte kredsløb om dem.

— Hovedbestanddelen af medlemmer er vel slægtsgårdejere, men er der også folk, som engang levede på en slægtsgård, men som udviklingen har ført ind i et andet liv?

— Netop. Som De siger, livet førte dem ind på et andet spor. Ikke fordi de svigtede, men evnerne lå for noget andet. Er den gamle gård stadig i slægten, bliver den ved at være det faste punkt, alle samles om. Er den solgt, bevarer nogle tilknytning gennem de nye ejere, forudsat, at de er af den rette slags, der fører gården videre på samme fremsynede måde, som man gjorde

Fru Ellen Christensen ved den gamle gruekedels køberkar, der nu har fået en ny tilværelse som blomsterkumme.

det i slægten. Men det hænder også, at den gamle gård er blevet en øm plet. Og alligevel trækker den magnetisk. Derud går køreturen ofte søndagene. Kontakten er brudt, det bliver kun til et vemodigt blik ind ad porten.

Men i det store og hele mødes medlemmerne på lige fod. Fra større og mindre gårde, som har været slægtseje gennem hundrede eller hundreder af år. Og glæden er stor disse årsmøde-dage. Man mødes med ligesindede, drøfter egne og hinandens problemer. Glæder sig over i et par dage at være helt væk fra de daglige problemer, og måske endda her få nogle af dem drøftet.

I mange tilfælde er disse to dage årets ferie. Glem ikke, at ansvaret for gården i disse år binder hårdt. Landmænd må være nøjsomme i deres ferieønsker. Jo, så er der i øvrigt en ting til, der gør, at jeg personlig og mange med mig tillægger disse årsmøde-dage en ikke ringe betydning, psykologisk set.

— Det giver ro at have et fast punkt i tilværelsen, siger yngste datter, økonoma-elev Gudron Christensen.

Vi mærker det på så mange måder i disse år: festen er gået af livet på landet. Man er ikke rigtig i humør, og det kniber med tiden til at mødes under mere selskabelige former. Dansk Slægtsgaardsforenings årsmøde er lige ved at være én af de sidste festens bastioner for landmanden og hans kone. Man fester, og man oplever i fællesskab! En sund rekreation, vi alle har brug for.

Giv gården et godt navn

På væggen i en af de kønne bjælkeloftsstuer hos gårdejer Christensen hænger fotokopi af et gammelt matrikelkort over Kaaregård før udskiftningen fra den tid, da Badstrup var delt op i fem gårde mod senere tre, den netop 100-årige slægtsgård syd for Kaaregården og Østenhøjgård øst for, der lige som Kaaregård er kaldt op efter en gammel høj i terrænet deromkring.

— Det er et af foreningens formål, gennem slægtsgårdsarkivet for medlemmerne, at lade forebage undersøgelser af slægtshistorisk art. Mange interessante ting er kommet for dagen ad den vej og har bragt glæde hos efterkommerne. Arkivet ledes af arkivar P. K. Hofmansen, der i øvrigt er landmandssøn, og det har de sidste 16 år haft lokaler i Det kgl. Biblioteks bygning.

Slægtsgårdsarkivet medvirker ved fremskaffelse af gamle kortkopier, hvor der også er lejlighed til at lære gamle mark- og stednavne at kende, nævnt på udstyknings- og matrikelkort. Dette gjorde foreningens ejendomskonsulent, agronom *Hans Balle* opmærksom på ved vort årsmøde i fjor i Slesvig, som et godt udgangspunkt for et navn til gården, så forvekslinger ved sen-navne undgås, samtidig med at de gamle navne genopstår.

For, som han ved årsmødet udtrykte det. — Alle danske gårde bør have et navn, ikke blot på brevpapiret og i telefonbogen, men også på gårdens bygninger eller indhugget i en sten ved indkørslen.

Generations-skiftet

— De spurgte før, hvad det giver én at være med i arbejdet og i foreningen ... *Fred* giver det. *Fred* i sindet, tryghed om gården. De ved sikkert, hvor stort et problem generationsskiftet i dag er her i landet. Mange steder har det skabt ufred og utryghed mellem ældre og unge. Man skubbede problemet fra sig, tænkte på det, når man gik i seng, og blev mødt af det igen næste morgen. Begge parter ville hinanden det bedste, men ... det var så svært at tale om alle de ting.

Den opgave har vi nu taget op og lagt i hænderne på ejendomskonsulent *Balle*. Når folk kalder, kommer han. Han rejser land og rige rundt og giver råd — men af større format end de sædvanlige om brug af så og så meget kunstgødning. Og ønskes det, opretter han forpagtningskontrakt med lige betryggelse for ældre og unge ...

— De ser, vi har fingeren på pulsen. På dagsordenen ved årsmødet vil også stå brand-aktuelle problemer, hvis løsning har den største betydning for mange af vore slægtsgårdshjem ...

Hvor livet begyndte ...

— Hvad betyder nu slægtsgården her for den yngre generation?

— Spørg de unge selv, foreslår *Chr. R. Christensen*. Den yngste søn, *Niels-Erik*, bliver nok ikke i første omgang ved landbruget, han vil være flyver. Men det er jo den udvikling, alle landmandsfamilier må igennem. Vi må aflevere de fleste af vore børn til en helt anden tilværelse. Når blot de så stadig vil kunne mødes på gården. Og landmanden har vi sikret os, ler gårdejer *Christensen* og hans kone. Det er vor næst yngste søn, *Carl Martin* på 21, som i denne tid gør sin uddannelse færdig inde på *Dalum Landbrugsskole*, hvor jeg engang også selv har gået.

— Hvordan det føles at være fra en slægtsgård, siger unge *Carl Martin Christensen* senere uden for elevbygningen med *Robert Lund-Jensens* relief, *Dalum lærlinge*, fra skolens 75 års jubilæum i fjor ... som en appellerende og kær forpligtelse.

— Når De er færdig til august, hvad så?

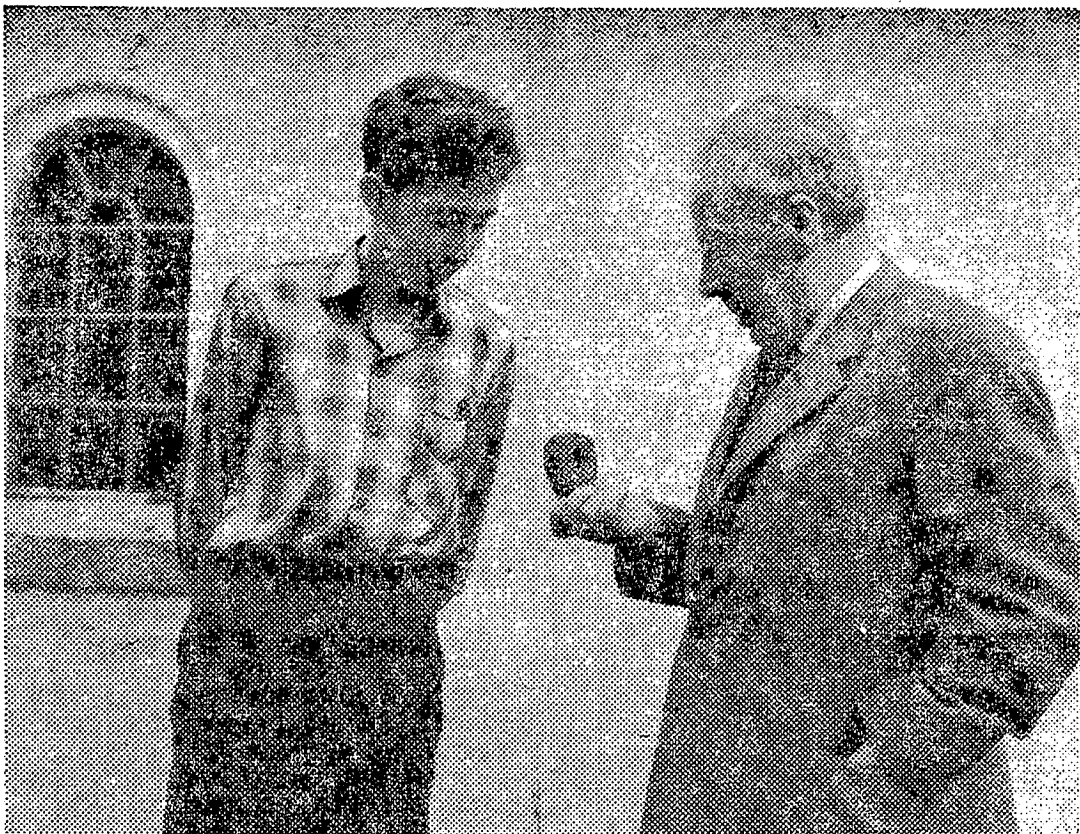
— Så skal jeg hjem og have løn, ler den unge mand. Far ser realistisk på tingene. Han ved godt, jo mere landmanden giver sønnen i løn, jo større chance bliver der for, at han på ordentlig vis vil kunne overtage gården ...

Veneration for det gamle? Jo, det har jeg. Indendøre er jeg tilhænger af, at alle de gamle ting, standkisten, bornholmeren, krudthornet, gruekedlens kobberkar, lysestøberen og hvad der nu mere er, at alt det bevares. Men ude i landbruget må tidens krav følges. Jo, jeg vil da heller ikke af med de 150 røde og hvide præmieskilte, der hænger foroven i forstuen. De udtrykker for mig forfædrenes indsats, det kolossale slid, som ligger bag et gennemført avlsarbejde.

— Jeg siger som min bror, siger økonoma-elev *Gudron Christensen*, som vi finder på *Odense Amts- og Bys Sygehus*. Det gamle skal blive som det er! Vi børn ønsker ikke, der skal røkes ved det. Vi er taknemlige for, at vi har, hvad mange må savne: et fast punkt i tilværelsen, som gården nok altid vil være.

Det at éns egen slægt engang lavede den boplads, hvor man nu i have og mark, måske gennem et træ møder slægtens omsorg ... det skaber et bredt felt af tryghed i éns hele tilværelse: Stedet, hvor man begyndte sit liv, står altid parat til at tage imod én!

TOVE MEYER HÆGSTAD

Alle de minder man møder — her far og søn med en skafthuløkse.

Gårdejer Chr. R. Christensen og fru Ellen foran den gamle slægtsgård Kaaregård og under det pæretre, hvorfra hans far fyldte en kurv, før han gik på frierfødder.